

تأمین اجتماعی در اتریش

دکتر فیروز توفیق

هر چند تفاوت‌های زیادی در جزئیات میان نظام‌های تأمین اجتماعی در کشورهای پیشرفته اروپایی هست، در کلیات بسیار شبیه یکدیگرند. به سخن دیگر بررسی تجربه هر یک از این کشورها آگاهی‌های گسترده‌ای، دست‌کم درباره همه کشورهای عضو اتحادیه اروپا، به دست می‌دهد. برگزیدن اتریش تنها به این دلیل بوده است که اطلاعات زیاد و به‌روزی درباره این کشور در دسترس بود.^۱

اتریش کشور کوچکی است به مساحت ۸۴ هزار کیلومتر مربع (پنج درصد مساحت ایران) با جمعیت ۸/۱ میلیون نفر (سال ۱۹۹۵ م / ۱۳۷۴ ش). تولید ناخالص ملی سرانه در این کشور به دلار جاری ۲۶/۸۹۰ (سال ۱۹۹۵) و بر اساس معادل قدرت خرید (PPP)^۲ ۲۱/۲۵۰ دلار، و یکی از ثروتمندترین کشورهای جهان است.^۳ از ویژگی‌های این کشور، مانند دیگر کشورهای صنعتی، رشد کند جمعیت (در اتریش کمتر از یک درصد در سال‌های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۵)، فزونی نسبت شاغلان (حدود پنجاه درصد کل جمعیت)، فزونی سهم زنان در نیروی کار (حدود ۴۱ درصد)، بالابودن سهم صنعت و خدمات در جمعیت شاغل (به ترتیب ۳۷ و ۵۵ درصد)، دسترسی گسترده به خدمات اجتماعی (از جمله دسترسی همه

۱. این مقاله عمدتاً با استفاده از مآخذ زیر تنظیم شده است:

M. Horndler et. al, *The Austrian Welfare System: A Survey of Social Security Systems*, Vienna: Federal Ministry of Labour, Health and Social Affairs, 1998.

2. purchasing power parity

3. The World Bank, *World Development Report: Knowledge for Development*, Oxford: Oxford University Press, 1999, p. 190.

جمعیت به خدمات بهداشت و درمان، و دسترسی همه جمعیت ۶ تا ۱۷ ساله به آموزش ابتدایی و متوسطه،... است.^۱

۱. ویژگیهای نظام تأمین اجتماعی

نظام تأمین اجتماعی در اتریش نشانه همبستگی آحاد ملت در حمایت از کسانی تلقی شده است که آسیب پذیرترند و با آنکه مزایای نظام فراگیر است، در عمل بیشتر مزایا مصروف گروههای از نظر اجتماعی ضعیف می شود.

نقش شرکای اجتماعی

از ویژگیهای مهم الگوی اتریش مشارکت «شرکای اجتماعی» در طراحی سیاستهای تأمین اجتماعی و ایجاد دولت رفاه عمومی^۲ است. این گروهها عبارتند از گروههای ذی نفع قانونی (اتاقها)، اتحادیه کارگران اتریش و انجمن صاحبان صنایع. تجربه سالهای پیش از جنگ نشان داده بود که تقسیم جمعیت به گروههای آشتی ناپذیر مانع ایجاد محیط مناسب برای کسب و کار و زندگی است. از این رو هنگامی که پس از پایان جنگ سیاستمداران و نمایندگان گروههای ذی نفع گرد هم آمدند، تصمیم گرفتند با ایجاد دولت رفاه عمومی از تکرار تنشهای گذشته پرهیز کنند. هم اکنون طرفین بازار کار- اتحادیه‌های کارگران و کارفرمایان - هر دو در تدوین سیاستهای اجتماعی دولت مؤثر هستند و نظر کارشناسی آنان در همه لوایح دولت منظور می شود.

تأمین اجتماعی و اشتغال

در اتریش، مزایای اجتماعی اندکی، بیش از دیگر کشورهای اروپایی، بستگی به وضع استخدامی اشخاص دارد؛ از جمله دسترسی به نظام بیمه‌های اجتماعی از طریق بیمه اجباری شاغلان. این وابستگی در مورد مزایای بیکاری، ازکارافتادگی، پیری و بارداری هم صادق است. استثناها عبارتند از سیستمهای همگانی مزایای مراقبت بلندمدت و مستمری عائله‌مندی که به همه جمعیت ساکن تعلق می‌گیرد. بیمه درمانی نیز تقریباً همگانی است.

برخی از مزایای تأمین اجتماعی هم بر وضع تأهل استوار است. زیرا بیمه بازنشستگی و درمانی و نیز

1. The World Bank, *World Development Report: The State in a Changing World*, Oxford: Oxford University Press, 1997, p.221. 2. welfare state

مزایای حداقل درآمد با توجه به الگوی خانواده طراحی شده است. در این کشور مزایای همراه با آزمون استطاعت مالی^۱ در مقایسه با بیشتر کشورهای اروپایی، کمتر است.

حوزه صلاحیت

نظام تأمین اجتماعی در اتریش آمیزه‌ای است از نظام متمرکز و غیرمتمرکز. اما تصمیم‌های مهم در مرکز گرفته می‌شود. در این کشور بخشی از سیستم درمانی، امداد اجتماعی و خدمات اجتماعی جزو مسئولیت ایالات (Länder) است.

۲. برنامه‌های تأمین اجتماعی

در اتریش برنامه‌های تأمین اجتماعی شامل موارد زیر است:

- بیمه اجتماعی: مانند بیمه درمان، بازنشستگی و بیکاری.
- سیستم‌های همگانی: مانند مستمری عائله‌مندی و مراقبت‌های بلندمدت.
- مزایای با آزمون استطاعت مالی: مانند حداقل درآمد بیمه بازنشستگی و برنامه‌های امداد اجتماعی.
- سیستم‌های ویژه: مانند سیستم‌های مربوط به مصدومان جنگی.
- اشکال خصوصی و نیمه‌خصوصی تأمین اجتماعی: مانند بیمه‌های مکمل خصوصی و غیراجباری.
- مشمولان مزایای قانون کار و حمایت کارکنان: مانند پرداخت دستمزد در دوران بیماری.

۱-۲. بیمه اجتماعی

مهمترین برنامه‌های بیمه اجتماعی عبارتند از:

- بیمه درمانی

- بیمه بازنشستگی

- بیمه سوانح کار

متصدی بیمه بیکاری سازمان جداگانه‌ای به نام «سرویس عمومی اشتغال» است. واحدهای بیمه اجتماعی تقریباً همه اهالی را زیر پوشش می‌گیرند، به ویژه که بیمه درمانی شامل خانواده بیمه‌شدگان هم هست. در همه این برنامه‌ها امکان مشارکت اختیاری نیز وجود دارد.

مؤسسات تأمین اجتماعی و وظایف آنها

در اتریش ۲۸ سازمان بیمه اجتماعی به شرح جدول ۱ وجود دارد که همگی زیر چتر اتحادیه مؤسسات تأمین اجتماعی اتریش قرار دارند. از وظایف مهم اتحادیه ایجاد هماهنگی، مدیریت داده‌های بیمه‌ای و گردآوری آمارهاست.

جدول شماره ۱. سازمان‌های بیمه‌های اجتماعی

سازمان‌ها	بیمه درمانی	بیمه بازنشستگی	بیمه سوانح
نه صندوق بیمه درمانی منطقه‌ای	x		
ده صندوق بیمه کارکنان بخش عمومی			x
سازمان بیمه کارکنان بخش عمومی	x		
سازمان عمومی بیمه سوانح کار			x
بیمه بازنشستگی کارگران		x	
بیمه بازنشستگی کارمندان		x	
بیمه اجتماعی برای بازرگانی و کسب و کار*	x	x	
بیمه اجتماعی کشاورزان	x	x	x
سازمان بیمه کارکنان راه آهن	x	x	x
سازمان بیمه کارکنان معدن*	x	x	
سازمان بیمه کارکنان ثبت اسناد		x	

* بیمه سوانح کار برای خویش‌فرمایان بازرگانی / کسب و کار و معدنچیان به عهده سازمان عمومی بیمه سوانح کار است.

سازمانها برحسب وظایف، گروههای شغلی و یا مناطق طبقه‌بندی می‌شوند. مهمترین این سازمانها دو سازمان بیمه بازنشستگی - یکی برای کارگران و دیگری برای کارمندان - نه صندوق بیمه درمانی منطقه‌ای برای کارکنان غیردولتی، و بیمه سوانح کار برای کارکنان غیردولتی، کارکنان مستقل (خویش‌فرمایان)، دانش‌آموزان و دانشجویان هستند. افزون بر اینها دو مؤسسه بیمه اجتماعی خویش‌فرمایان بازرگانی / کسب و کار و کشاورزان هم هست. بیمه درمانی و سوانح بیشتر کارمندان دولت به عهده مؤسسه جداگانه‌ای است.

استقلال سازمان‌های تأمین اجتماعی

مدیریت سازمانهای تأمین اجتماعی غیرمتمرکز و به عهده واحدهای متشکل از نمایندگان شرکای اجتماعی است. منتها چون بیشتر حقوق بیمه‌شدگان را قانون تعیین کرده است، این استقلال بسیار محدود است. سازمانهای انفرادی بیمه اجتماعی زیر نظر وزارت فدرال کار، بهداشت و امور اجتماعی اداره می‌شوند.

سرویس عمومی اشتغال (بیمه بیکاری)

سیستم بیمه بیکاری از اتحادیه مؤسسات تأمین اجتماعی اتریش مستقل است و توسط سرویس عمومی اشتغال اداره می‌شود. این سرویس از اداره مرکزی (فدرال)، نه سازمان استانی (Länder) و صد واحد منطقه‌ای تشکیل شده است. مدیریت این واحدها به عهده شرکای اجتماعی است. تنها در سطح فدرال است که علاوه بر نمایندگان کارکنان و کارفرمایان در هیئت مدیره، نمایندگان دولت نیز عضویت دارند.

تأمین مالی بیمه اجتماعی

گذشته از بیمه بازنشستگی بخش عمومی، برنامه‌های تأمین اجتماعی تقریباً به‌طور کامل از طریق حق بیمه بیمه‌شدگان تأمین می‌شود. در سال ۱۹۸۸، ۳۷ تا ۳۸ درصد دستمزد کارکنان به بیمه اجتماعی پرداخت می‌شود. سقف درآمدهای قابل بیمه‌شدن ۴۲,۰۰۰ شیلینگ در ماه معادل ۴۰۳۸ دلار است. این مبلغ تقریباً معادل دو برابر میانه درآمد کارکنان مزدبگیر و حقوق‌بگیر است.

علاوه بر اینها مبالغ دیگری نیز برای مصارف خاص دریافت می‌شود. کل عوارض مرتبط با دستمزد مطابق جدول ۲ حدود ۴۹ درصد دستمزد مشمول است: ۳۱ درصد کارفرما و ۱۸ درصد کارکن. کارکنان مستقل و کارمندان دولت نرخ‌های خاص خود را دارند.

۲-۲. سیستمهای مربوط به همه جمعیت ساکن (سیستمهای همگانی)

مزایای مهم از این نظر مزایای خانواده^۱ (مزایای عائله‌مندی، مزایای بارداری، مرخصی زایمان، حمایت نیمه‌وقت، کمک ویژه برای بیکاری، یارانه خانواده‌ها، پاداش تولد، مزایای طفل،...) و مراقبتهای بلندمدت^۲

1. family benefits

2. long-term care benefits

(پرداخت نقدی به کسانی که نیاز به مراقبت و پرستاری بلند مدت دارند) است. چنانکه پیشتر نیز گفته شد، سیستم بیمه درمانی نیز تقریباً همگانی است.

جدول شماره ۲. نرخ مشارکتی (درصد دستمزد مشمول) - ۱۹۹۸

کارکن	کارفرما	کل	حق بیمه
۱۰/۲۵*	۱۲/۵۵	۲۲/۸	بیمه بازنشستگی
			بیمه درمانی
۳/۹۵	۳/۹۵	۷/۹	کارگران
۳/۴	۳/۴	۶/۸	کارمندان
-	۱/۴	۱/۴	بیمه تصادفات خدمات عمومی
۳	۳	۶	بیمه بیکاری
	۰/۷	۰/۷	صندوق تضمین ورشکستگی
	۴/۵	۴/۵	صندوق خانواده
۰/۵	۰/۵	۱/۰	گسترش مسکن دولتی
۰/۵		۰/۵	گروههای ذی نفع قانونی
	۴/۰	۴/۰	مالیات محلی
۱۸/۰	۳۱/۰	۴۹/۰	جمع

* نرخ برای سال ۱۹۹۸ است و اندکی با جدول مقایسه‌ای شماره ۱ که برای سال ۱۹۹۷ بود فرق دارد.

۲-۳. مزایای با آزمون استطاعت مالی

در سطح استانی امداد آخرین نوع کمک در چارچوب شبکه ایمنی اجتماعی^۱ است. امداد حداقل درآمد را برای همه ساکنان تأمین می‌کند و به ازکارافتادگان کمک می‌رساند. کمک به بیکاران بلندمدت، کمک هزینه مسکن و کمک بلاعوض به محصلان نیز از شمار این مزایاست. بخشی از مزایای خانواده نیز با آزمون معیشتی پرداخت می‌شود.

1. safety net

۲-۴. سیستمهای ویژه

مزایای نقدی برای قربانیان جنگ، جنایت، نقص عضو ناشی از واکسیناسیون و جز اینها پرداخت می‌شود. این مزایا از محل مالیاتهای عمومی تأمین می‌شود.

۲-۵. اشکال خصوصی و نیمه خصوصی حمایت اجتماعی

در اتریش به دلیل بالابودن نرخ جایگزینی^۱، نقش بیمه‌های مکمل و خصوصی زیاد نیست. با این حال حدود ده درصد کارکنان عضو برنامه‌های بیمه کارفرمایان (صندوق بازنشستگی شرکتها، صندوق کارمندان عالی‌رتبه...) هم هستند. اخیراً بیمه‌های اختیاری خصوصی (بیمه‌های عمر) نیز گسترش یافته است. برای برخورداری از مزایای اضافی در دوران بستری شدن در بیمارستان، بیمه درمانی خصوصی رواج دارد.

۲-۶. مشمولان مزایای قانونی کار و حمایت کارکنان

این حمایتها که از اجزای مهم سیاست اجتماعی است شامل حمایت در صورت بیماری، حقوق اولیای با فرزند، پیش‌آگهی برای خاتمه خدمت و مانند اینها می‌شود.

۳. حجم و توزیع هزینه‌های اجتماعی

در سال ۱۹۹۶ کل هزینه‌های اجتماعی به معنای خاص کلمه در اتریش به ۷۱۴ میلیارد شیلینگ (معادل ۶۹ میلیارد دلار) می‌رسید که ۲۹/۵ درصد تولید ناخالص داخلی آن سال کشور بود. نسبت اخیر اندکی بیشتر از متوسط کشورهای عضو اتحادیه اروپا (۲۸/۴ درصد در سال ۱۹۹۵) است. در جدول ۳ هزینه‌های اجتماعی کشورهای عضو اتحادیه اروپا نشان داده شده است.

از جدول ۳ دست کم دو نکته پیداست: یکی اینکه در همه کشورهای ثروتمند اروپا برای تأمین اجتماعی هزینه بسیار زیادی می‌شود. در همین کشور اتریش هزینه سرانه و سالانه تأمین اجتماعی معادل حدود ۸۵۰۰ دلار است. در کشور سوئد به ازای هر نفر سالانه ده هزار دلار هزینه می‌شود؛ دوم اینکه با کاهش تولید سرانه، نه فقط قدر مطلق که نسبت هزینه‌ها به تولید نیز کاهش می‌یابد. به عنوان نمونه در دانمارک که تولید سرانه به بیش از ۲۶ هزار دلار می‌رسد، نسبت بیش از ۳۴ درصد است.

۱. replacement rate، به معنای نسبت مزایا (مثلاً مزایای بازنشستگی) به درآمد پیش از مزایا (دستمزد قبل از بازنشستگی).

جدول شماره ۳. نسبت هزینه‌های اجتماعی کشورهای اروپایی به تولید ناخالص داخلی آنها-۱۹۹۵

ارقام به دلار

کشور	تولید ناخالص داخلی سرانه*	% هزینه‌های اجتماعی به تولید ناخالص داخلی
سوئد	۲۱/۳۲۰	۳۵/۶
دانمارک	۲۶/۳۳۳	۴۳/۳
فنلاند	۱۶/۵۶۶	۳۲/۸
هلند	۲۰/۲۳۷	۳۱/۴
فرانسه	۲۱/۷۷۹	۳۰/۶
بلژیک	۲۰/۹۵۷	۲۹/۷
اتریش	۲۳/۱۵۹	۲۹/۷
آلمان	۲۳/۶۷۹	۲۹/۴
انگلستان	۱۶/۲۵۵	۲۷/۷
لوکزامبورگ	...	۲۵/۳
ایتالیا	۱۷/۳۵۶	۲۴/۷
اسپانیا	۱۲/۱۲۲	۲۱/۹
یونان	۷/۰۶۰	۲۱/۲
پرتغال	۸/۷۰۵	۲۰/۹
ایرلند	۱۳/۴۹۵	۱۹/۹

۱۹۹۳

۳-۱. توزیع هزینه‌های اجتماعی میان گروه‌های درآمدی

بررسیها نشان می‌دهد که میانگین درآمد سرانهٔ بازنشستگان، ۸۵ درصد میانگین درآمد خانوارهای در سن کار است که با هدف برنامهٔ بازنشستگی- یعنی جلوگیری از افت شدید درآمد بازنشستگان- همخوانی دارد. افزون بر این میانگین درآمد دهک پایین بازنشستگان بیشتر از میانگین دهک پایین افراد شاغل است.

بیش از یک سوم پرداختهای انتقالی نقدی به خانوارهای در سن کار است. بدون این گونه مزایا نسبت میانگین خالص درآمد میان بیست درصد پایین و بالای خانوارهای در سن کار ۱ به ۷ و با مزایا ۱ به ۳/۵ است. این نکته شایان توجه است زیرا هدف‌گیری متوجه تسهیلات خانوارهای نیازمند نیست، اما عملاً

بیشتر خانوارهای کم درآمد هستند که پرداختهای انتقالی چون بیمه بیکاری، مزایای خانواده، جبران دستمزد بیماران، مستمری نقص عضو و جز اینها را دریافت می‌کنند. از این رو اثر بازتوزیعی پرداختهای اجتماعی بسیار زیاد است.

در سال ۱۹۹۴ سهم پنجک‌های درآمدی برای خانوارهای در سن کار از بازنشستگی زودرس و مستمری بازماندگان به ترتیب ۴۰، ۲۵، ۲۱، ۸، ۶ درصد است.

نسبتهای متناظر برای مزایای خانواده (شامل کمک مالیاتی برای کودکان، مزایای مرخصی اولیا، مزایای بارداری، مساعده خاص برای بیکاری اولیا، مزایای عائله‌مندی) ۳۵، ۲۵، ۲۱، ۱۳ و ۱۵ درصد است. در مورد مزایای مرتبط با بیکاری (مزایای بیکاری، مساعده برای بیکاران، پرداخت ویژه به کارکنان سالمند، بازنشستگی زودرس به دلیل بیکاری و کمک بلاعوض) نسبتها عبارتند از ۴۸، ۲۳، ۱۲، ۱۳، ۴ درصد و در مورد مزایای درمانی (مزایای بیماری، مراقبت بلندمدت، مزایای نقدی قربانیان حوادث کار و مزایای از کارافتادگی برای افراد در سن کار) ۴۳، ۱۷، ۱۲، ۱۸، ۱۵، ۷ درصد. مزایای مبتنی بر آزمون استطاعت مالی برای پنجک‌ها به ترتیب ۵۸، ۱۷، ۱۲، ۱۲، ۱ درصد است. در مجموع ۴۰ درصد این‌گونه مزایا به پنجک اول، ۲۴ درصد به پنجک دوم، ۱۹ درصد به پنجک سوم، ۱۲ درصد به پنجک چهارم و ۵ درصد به پنجک پنجم تعلق می‌گیرد.

۴. مزایای تأمین اجتماعی

در زیر مزایای تأمین اجتماعی را بیشتر می‌شکافیم. با این حال چون توصیف تفصیلی نظام بهداشت و درمان اتریش و همچنین حقوق و مزایایی که در قانون کار این کشور گنجانده شده، موجب طولانی شدن بیش از حد مقاله است، شرح تفصیلی آنها به شماره‌های بعدی مجله موکول می‌شود.

۴-۱. تمهیدات برای بیکاری

بیمه بیکاری برای همه کارکنان، مگر کسانی که درآمد ماهانه آنان کمتر از ۳۶۰۰ شیلینگ معادل ۳۴۵ دلار (کارکنان حاشیه‌ای) است، اجباری است. کارمندان رسمی دولت و خویش‌فرمایان مستثناء هستند. مزایای بیکاری از نظر زمانی محدود است (از ۲۰ تا ۵۲ هفته)، اما مدت پرداخت مساعده بیکاری، که پس از انقضای دوران بیمه بیکاری، با آزمون استطاعت مالی، از سوی مقامات محلی پرداخت می‌شود، نامحدود است. شرط احراز بیمه بیکاری عبارتست از:

- حداقل ۵۲ هفته کار و ۲۴ ماه پرداخت حق بیمه بیکاری برای نخستین بار. افراد کمتر از ۲۵ سال حداقل ۲۶ هفته کار و ۱۲ ماه پرداخت حق بیمه بیکاری قبل از تقاضای مزایای بیکاری.

- برای افرادی که قبلاً مزایای بیکاری یا کمک هزینه اولاد دریافت کرده‌اند، دوره کوتاه‌تر کافی است. مزایای بیکاری عموماً ۵۶ درصد متوسط خالص درآمد سال تقویمی پیش است. خالص نرخ جایگزینی برای کم‌درآمدان اندکی بیشتر و برای پردرآمدان اندکی کمتر است. برای سال ۱۹۹۷ میانۀ مبلغ مزایای بیکاری ۸۹۰۰ شیلینگ (۸۵۶ دلار) و میانۀ مساعده بیکاری ۷۳۰۰ شیلینگ (۷۰۲ دلار) گزارش شده است. در اواخر دهه ۱۹۷۰ صندوق پیش‌بینی ورشکستگی برای پرداخت دستمزد و حقوق (شامل دستمزد و حقوق عادی، بازخرید، پاداش تعطیلات، مزایای پایان کار، بازنشستگی شرکت) کسانی که کارفرمایانشان به دلیل ورشکستگی قادر به پرداخت مطالبات آنان نیستند، تأسیس شده است. بیشتر منابع بیمه بیکاری از محل پرداخت سهم کارکنان و کارفرمایان تأمین می‌شود. سهم دولت تنها کمک بلاعوض برای پوشاندن هزینه‌های اداری و اجرای سیاست بازار کار فعال است.

۲-۴. مزایای درمانی

بیمه درمانی قانونی ۹۹ درصد جمعیت را زیر پوشش می‌گیرد، زیرا فرزند و همسر شاغل بیمه شده هم می‌توانند از مزایای بیمه قانونی استفاده کنند. افرادی که تحت پوشش بیمه قانونی نیستند، در صورت تمایل، می‌توانند به نرخی که بر اساس درآمد آنها حساب می‌شود، پوشش بیمه‌ای بیابند. یک درصد باقی‌مانده جمعیت می‌توانند از تسهیلات امداد اجتماعی استفاده کنند. منابع بیمه درمانی تا نود درصد از محل حق بیمه بیمه‌شدگان و ده درصد باقیمانده از محل بهای دفترچه بیمه، هزینه نسخه و مالیاتها تأمین می‌شود.

بیشتر سیستم درمانی به صورت خدمات و مزایای غیرنقدی است که توسط تأسیسات بیمه، بیمارستانها و پزشکان طرف قرارداد سیستم بیمه، ارائه می‌شود. این خدمات عبارتند از: درمان سرپایی و بستری، دندانپزشکی، دارو، وسایل پزشکی (عینک، چوب زیربغل، صندلی چرخدار و نظایر اینها) و خدمات روانی-اجتماعی (فیزیوتراپیست، روانشناس، و...).

مزایای نقدی شامل مزایای دوران بیماری پس از انقضای مدت تعهدات کارفرما، مزایای بارداری، مستمری نقص عضو، مستمری از کارافتادگی، و مستمری بازنشستگی زودرس به علت از کارافتادگی است.

۳-۴. مزایای از کارافتادگی

مزایای از کارافتادگی کلی و جزئی توسط سیستم بیمه بازنشستگی عمومی (دولتی)، بیمه سوانح کار و بیمه درمانی پرداخت می‌شود. پرداختها عبارتند از مستمری بازنشستگی بر اثر از کارافتادگی، مستمری

بازنشستگی زودرس (که از نیمه دهه ۱۹۷۰ در کشورهای صنعتی رواج یافته است)، مزایای سوانح کار و امداد اجتماعی.

محاسبه مستمری بازنشستگی بر اثر ازکارافتادگی مشابه محاسبه مستمری بازنشستگی بر اثر سالمندی است. با این حال، به دلیل کمتر بودن سالهای بیمه، میانه مستمری ازکارافتادگی کمتر از مستمری بازنشستگی بر اثر پیری است.

تعریف ازکارافتادگی برحسب نوع کار متفاوت است. کارگران ساده در صورتی ازکارافتاده تلقی می‌شوند که دیگر نتوانند کار کنند. کارگران ماهر در صورتی ازکارافتاده انگاشته می‌شوند که دیگر نتوانند در حرفه‌ای که آموخته‌اند، کار کنند. همین تعریف درباره کارمندان و خویش‌فرمایان نیز صادق است. کارمندان دولت مقررات خاص خود را دارند.

۴-۴. مراقبت‌های بلندمدت

این سیستم در سال ۱۹۹۳ برقرار شده و جدیدترین برنامه تأمین اجتماعی است. با این برنامه به کسانی که به مراقبتهای بلندمدت نیازمندند، مزایای نقدی و خدمات پرستاری داده می‌شود. اعتبار لازم برای این برنامه بیشتر از محل مالیاتهای فدرال و اندکی از منابع استانی است.

این برنامه شامل همه کسانی است که در اتریش زندگی می‌کنند و به بیش از پنجاه ساعت پرستاری در ماه به مدت دست کم شش ماه نیاز دارند. بر حسب میزان ماهانه نیاز به پرستاری، مزایای نقدی از ۲۰۰۰ شیلینگ (برای بیش از ۵۰ تا کمتر از ۷۵ ساعت) تا ۲۱،۰۷۴ شیلینگ (برای بیش از ۱۸۰ ساعت، یا عملاً بی‌حرکتی دائمی) تغییر می‌کند. نیاز به مراقبت بر اساس زمان لازم برای بهداشت فیزیکی، شست‌وشو، آشپزی و مانند اینها، و نه تشخیص پزشکی، تعیین می‌شود.

مشمولان این برنامه معمولاً سالمندان هستند: یک دوم بیش از ۸۰ سال، یک سوم ۶۱ تا ۸۰ سال و نزدیک یک پنجم کمتر از ۶۰ سال. در حال حاضر حدود ۸۰ درصد نیازمندان مراقبتهای بلندمدت تحت مراقبت اعضای خانواده خود هستند. کوشش شده تا ارائه دهندگان این گونه خدمات، با هزینه اندک، بیمه بازنشستگی شوند و حق کار نیمه وقت داشته باشند.

۵-۴. مستمری بازنشستگی

بیشتر اهالی اتریش مستمری بازنشستگی خود را از صندوقهای عمومی تأمین اجتماعی یا از صندوقهای خاص کارمندان دولت دریافت می‌کنند. میزان مستمری بستگی به الف. درآمد حاصل از کار؛ ب. سالهای

عضویت در بیمه؛ و ج. سن بازنشستگی دارد. در قانون برای مستمری بازنشستگی، حداقلی پیش‌بینی شده که پرداخت آن موکول به آزمون استطاعت مالی است.

صندوقهای بازنشستگی کارگران، کارمندان، کشاورزان، خویش‌فرمایان بخش بازرگانی و برخی از مشاغل آزاد کم و بیش هماهنگ شده‌اند، مگر از نظر تأمین مالی که تفاوت زیادی میان مزدبگیران و حقوق‌بگیران و خویش‌فرمایان وجود دارد. در مجموع ۸۷ درصد مستمریهای بازنشستگی توسط سیستم عمومی بیمه بازنشستگی و سیزده درصد توسط رژیم کارکنان دولت پرداخت می‌شود. پرداخت مستمریهای ازکارافتادگی، بیوه‌گی و بی‌سرپرستی نیز بر عهده نهادهای عمومی بازنشستگی است.

تأمین مالی

تأمین مالی سیستم عمومی عمدتاً از محل سهم بیمه‌شدگان است و با انتقال از سیستمهای دیگر (بیمه بیکاری، صندوق خانواده، ...) تکمیل می‌شود. سهم دولت اساساً برای پرکردن فاصله میان هزینه‌ها و درآمدهاست. نرخ بیمه بازنشستگی ۲۲/۸ درصد است که ۱۰/۵۵ درصد آن توسط کارکنان و ۱۲/۵۵ درصد آن توسط کارفرمایان پرداخت می‌شود.

حق بیمه خویش‌فرمایان غیرکشاورز ۱۴/۵ درصد و کشاورزان (شامل کارکنان خانوادگی) چهارده درصد است. چون تشخیص درآمد خویش‌فرمایان دشوار است، حق بیمه حداقلی برای این گروه‌ها بر مبنای درآمد ماهانه ۱۳،۷۶۱ شیلینگ برای بازرگانی و صنعت و ۵،۸۹۷ شیلینگ برای کشاورزان تعیین شده است. در سال ۱۹۹۷ در مجموع یک چهارم سیستم دولتی بازنشستگی از محل درآمدهای مالیاتی (سه درصد تولید ناخالص داخلی) پرداخت شده بود. این نسبت برای خویش‌فرمایان بازرگانی و صنعتی ۶۲ درصد، برای کشاورزان هشتاد درصد و برای دیگر کارکنان پانزده درصد بود. علت تفاوت، علاوه بر نرخهای متفاوت، ساختاری هم هست. از جمله نسبت پرداخت‌کنندگان حق بیمه به مستمری‌بگیران (بازنشستگان) نزد خویش‌فرمایان، به ویژه نزد کشاورزان، کم است.

اصلاحات سال ۱۹۹۷

موعد اجرای این اصلاحات سالهای بعد از سال ۲۰۰۰ است. هدف از این اصلاحات عبارت است از:

- گسترش پوشش بازنشستگی به کارکنان قراردادی، خویش‌فرمایان جدید و کارکنان حاشیه‌ای؛
- یکسان‌سازی مقررات مربوط به کارکنان دولت با رژیم عمومی بازنشستگی؛
- تغییر سیستم ارزیابی پایه محاسبات؛

● افزایش عملی سن بازنشستگی با افزایش کسور بازنشستگی زودرس؛

● ارتقای سطح خودبستگی در سیستم عمومی بازنشستگی خویش‌فرمایان.

اصلاحات با اقدامهایی در بازار کار همراه بوده است. از آن میان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: برقراری مرخصی آموزشی، کاهش ساعات کار، استخدام کسانی که مدت بیکاری‌شان طولانی‌شده، تصمیم به افزایش تدریجی سن بازنشستگی زنان از سال ۲۰۱۸ به بعد - که قرار است در سال ۲۰۳۳ مانند مردان به ۶۵ سال برسد. در همین دوره سن بازنشستگی زودرس زنان و مردان نیز یکسان خواهد شد. در سال ۱۹۹۷ سن قانونی بازنشستگی برای زنان ۶۰ و برای مردان ۶۵ بود. کسانی که به سن بازنشستگی رسیده‌اند. برای آنکه بتوانند مستمری بازنشستگی دریافت کنند باید پانزده سال بیمه‌ای (پرداخت حق بیمه یا تحت شرایطی خدمت نظام، بیکاری، تا چهار سال بعد از تولد هر کودک و تحصیل) در سی سال پیش از بازنشستگی داشته باشند. کسانی که واحد شرایط بالا نباشند می‌توانند با پانزده سال سابقه پرداخت حق بیمه یا ۲۵ سال سابقه سال بیمه‌ای در طول زندگی خود، مشمول مستمری بازنشستگی شوند.

برای بازنشستگی زودرس (پیش از سن قانونی) چهار گزینه هست:

۱. بازنشستگی زودرس بر اثر بیکاری: لازمه این بازنشستگی سابقه بیمه بیست ساله و دریافت ۵۲ هفته مزایای بیکاری یا بیماری پیش از تاریخ بازنشستگی است؛ ۲. بازنشستگی زودرس بر اثر سالهای بیمه‌ای طولانی: لازمه این بازنشستگی ۳۵ سال (از سال ۲۰۰۱، ۳۷/۵ سال) سابقه بیمه‌ای است؛ ۳. بازنشستگی زودرس بر اثر کاهش توان کار: با ۵۵ سال کار برای زنان و ۵۷ سال برای مردان و با سابقه پانزده سال بیمه‌ای و شش سال سابقه پرداخت حق بیمه در پانزده سال اخیر، کسانی که قادر به ادامه کاری که ظرف پانزده سال آخر انجام داده‌اند نیستند، می‌توانند بازنشسته شوند؛ ۴. بازنشستگی جزئی^۱: کسانی که بر اثر سابقه طولانی بیمه‌ای، بازنشسته زودرس می‌شوند و ساعات کار خود را کاهش می‌دهند، برحسب میزان کاهش ساعات کار حق بازنشستگی به نرخ پنجاه یا هفتاد درصد مستمری کامل را دارند. تاکنون تنها کارمندان از این مزایا استفاده کرده‌اند.

در اتریش فلسفه بازنشستگی زودرس برای کاهش بیکاری در سنین بالا بوده است.

از سال ۱۹۹۳ به بعد در اتریش پایه ارزیابی^۲ برای تعیین میزان مستمری بازنشستگی بهترین پانزده سال دوران فعالیت بود. در اصلاحات سال ۱۹۹۷ این دوره را برای بازنشستگی زودرس به حداکثر هجده سال افزایش داده‌اند. موازین جدید میان سالهای ۲۰۰۳ تا ۲۰۲۰ اجرا خواهد شد. در همین دوره مقررات مشابهی

1. partial pension

2. assessment basis

برای کارمندان دولت به موقع اجرا گذاشته خواهد شد. در حال حاضر مستمری بازنشستگی کارمندان دولت بر مبنای آخرین حقوق پیش از بازنشستگی حساب می‌شود.

مستمری بازنشستگی هشتاد درصد پایه ارزیابی است به شرط آنکه متقاضی بازنشستگی به سن قانونی رسیده باشد و چهل سال بیمه‌ای سابقه داشته باشد. حالات دیگر مشمول محاسبات دشواری است. قرار است از سال ۲۰۰۰ برای هر سال بیمه‌ای، به شرط آنکه متقاضی به سن قانونی رسیده باشد، دو درصد افزایش (حداکثر هشتاد درصد) در نظر گرفته شود. در مقابل، اگر شخص بخواهد زودتر از سن قانونی بازنشسته شود به ازای هر سالی که کمتر از سن قانونی دارد، با رعایت سقفی، دو درصد کاسته شود.

سیستم بازنشستگی اتریش، حداقل مستمری بازنشستگی ندارد. اما مقررات تضمین حداقل درآمد، برای مستمری‌بگیران مجرد ۸,۰۰۰ شیلینگ (۷۶۹ دلار) و برای مستمری‌بگیران متأهل ۱۱,۴۰۰ شیلینگ (۱,۰۹۶ دلار) را تضمین می‌کند. حداقل درآمد مجردان تقریباً نصف میانۀ درآمد خالص شاغلان مزدبگیر و حقوق‌بگیر (وابسته) است.

مستمری بازنشستگی همه ساله بر مبنای شاخصی از خالص دستمزد (دستمزد پیش از مالیات، اما پس از وضع کسور بازنشستگی) و تغییر ساختار مستمری بازنشستگی^۱، تعدیل می‌شود. در مورد میزان تعدیل، مقامات سیاسی، در محدوده دقیقی که توسط قانون ترسیم شده، حق دخالت دارند. از جمله، در سال ۱۹۹۷، به عنوان جزئی از سیاست صرفه‌جویی، تعدیل انجام نگرفت. در سال ۱۹۹۸ مستمریها ۱/۳۳ درصد افزایش داده شد. در مجموع در فاصله سالهای ۱۹۸۰ تا ۱۹۹۷ افزایش مستمریهای بازنشستگی (۷۹ درصد) بیشتر از روند قیمتها (۷۱ درصد) بود.

مشکل نظام بیمه‌ای عمومی در کشورهای صنعتی افزایش عدد بازنشستگان نسبت به بیمه‌شدگان است. در اتریش در سال ۱۹۷۰ در برابر هر یکصد بیمه‌شده ۴۹ بازنشسته بود. در سال ۱۹۹۷ عدد بازنشستگان به ۶۲ افزایش یافته بود. انتظار می‌رود که در سال ۲۰۳۰، اگر نرخ اشتغال و مقررات قانونی تغییر نکنند، این عدد به ۱۰۰ برسد. ضرورت اصلاح نظام از اینجاست.

۶-۴. مستمری بازماندگان

شرط دریافت مستمری بازماندگی آن است که متوفی مدت انتظار مستمری از کارافتادگی را گذرانده باشد. از سال ۱۹۹۵ مستمری بازماندگی زنان و مردان یوه به طور یکسان حساب می‌شود. مستمری زنان و

۱. تغییر ترکیب یا ساختار با خروج کسانی که مزایای کمتری دریافت می‌کردند و ورود کسانی که مزایای بیشتری دریافت می‌کنند رخ می‌دهد.

مردانی که سن آنان به هنگام فوت همسر ۳۵ سال و بیشتر است، اگر ازدواج نکنند، تا پایان عمر است.

شرط سن در صورتی که یکی از حالات زیر صدق کند، برداشت می‌شود:

● بازمانده از کارافتاده باشد؛

● از متوفی دارای فرزند یا حامله باشد؛

● بیش از ده سال از ازدواج آنان گذشته باشد.

اگر هیچ‌یک از شرطهای بالا صدق نکند، بازمانده تنها استحقاق سی ماه مستمری را دارد. مبلغ مستمری

بازماندگی حسب مورد چهل تا شصت درصد مستمری بازنشستگی همسر متوفی است.

اگر متوفی مدت انتظار از کارافتادگی را گذرانده باشد، فرزندان بازمانده تا پایان ۱۸ سالگی استحقاق

دریافت مستمری یتیمی را دارند. اگر فرزند یتیم در حال تحصیل یا آموزش حرفه‌ای باشد، سقف زمانی

تمدید می‌شود. نرخ مستمری فرزندان که یکی از والدین را از دست داده‌اند ۲۴ درصد مستمری استحقاقی

متوفی است. اگر هم پدر و هم مادر فوت شده باشند، نرخ به ۳۶ درصد افزایش می‌یابد.

۴-۷. مزایای خانواده

در اتریش مزایای متعددی برای خانواده‌ها وجود دارد که اعتبار بیشتر آنها توسط صندوق خانواده تأمین

می‌شود. هدف از تأسیس این صندوق این است که کار اداره خانواده و پرورش کودکان عادلانه‌تر انجام گیرد.

۷۲ درصد منابع صندوق سهم (۴/۵ درصد دستمزد) کارفرمایان است و بقیه از محل مالیاتهای عمومی

تأمین می‌شود. مزایای خانواده‌ها را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

کمک خانواده^۱ مزایایی است که به ازای هر کودک به عضوی از خانواده که تربیت فرزندان بیشتر بر عهده

اوست (معمولاً مادر) پرداخت می‌شود. مبلغ کمک خانواده بستگی به سن کودک دارد و نه، چنانکه در دیگر

کشورها معمول است، به تعداد آنان. مبلغ کمک از ۱,۳۰۰ تا ۱,۸۵۰ شیلینگ (۱۲۵ تا ۱۷۸ دلار) است.

اصلاح سیستم در سال ۲۰۰۰ این کمک را به شرح زیر وابسته به عده کودکان خواهد کرد:

فرزند سوم	فرزند دوم	فرزند اول	
۱,۸۰۰	۱,۶۲۵	۱,۴۵۰	تا ۱۰ سالگی
۲,۰۵۰	۱,۸۷۵	۱,۷۰۰	تا ۱۹ سالگی
۲,۳۵۰	۲,۱۷۵	۲,۰۰۰	تا ۲۶-۲۷ سالگی

ارقام به شیلینگ

مکمل کمک خانواده اعتبار مالیاتی برای کودکان^۱ (مالیات منفی^۲) است که همزمان توسط وزارت دارایی پرداخت می‌شود.

علاوه بر صندوق خانواده، بیمه‌های عمومی اجتماعی و بیکاری نیز مزایایی را برای خانواده‌ها دارند. از جمله کمک بارداری^۳ یا غرامت دستمزد دوران بارداری، معادل آخرین دستمزد یا حقوق، به مدت هشت هفته پیش و پس از وضع حمل توسط بیمه‌های اجتماعی پرداخت می‌شود.

مزایای مرخصی بچه‌داری^۴ کمکی است که پس از منقضی شدن موعد کمک بارداری به والدینی که می‌خواهند خود پرورش فرزند را ادامه دهند، حداکثر تا دومین سالگرد تولد نوزاد، پرداخت می‌شود. اعتبار این مزایا از صندوق خانواده و بیمه بیکاری است. شرط احراز، مشابه مستمری بیکاری است.

چون غیبت طولانی از کار به منظور نگهداری کودکان بر روی فرصتهای شغلی اثر منفی دارد، در سال ۱۹۹۱ برنامه مزایای مرخصی پاره‌وقت بچه‌داری^۵ به تصویب رسید. این برنامه مکمل حق استخدام پاره‌وقت است که در قانون کار پیش‌بینی شده است.

مادران مزدبگیر و حقوق‌بگیری که از کمک بارداری استفاده کرده‌اند اما شرایط احراز مرخصی بچه‌داری را ندارند، از سال ۱۹۹۰ به بعد می‌توانند درخواست استفاده از کمک پاره‌وقت^۶ را بکنند. مبلغ این کمک پنجاه درصد مزایای مرخصی بچه‌داری است.

پدر و مادرانی که پس از انقضای موعد مرخصی بچه‌داری، به دلیل لزوم ادامه بچه‌داری، نمی‌توانند به کار بازگردند، می‌توانند حداکثر به مدت ۵۲ هفته تقاضای استفاده از تسهیلات کمک ویژه بیکاری^۷ را بکنند.

سرویس عمومی اشتغال مزایایی را زیر عنوان یارانه مراقبت از کودک^۸ از محل اعتبارات بیمه بیکاری به والدین کم درآمد می‌پردازد. افزون بر آنچه گذشت در سیستم بیمه‌های اجتماعی و بیکاری نیز مزایایی برای خانواده‌ها پیش‌بینی شده است.

کمکهای نقدی به خانواده‌های نیازمند (با آزمون استطاعت مالی) عبارتند از کمک نوزاد^۹، پاداش دفترچه مادر-فرزند^{۱۰}، یارانه استانی خانواده، و پیش‌پرداخت حمایت از کودک.

هرگاه مزایای بالا درآمد خانواده را به حد نصابی که در مقررات امداد اجتماعی تعریف شده نرساند، خانواده‌ها می‌توانند از کمکهای امداد اجتماعی استفاده کنند.

1. tax credits for children

2. negative tax

3. maternity benefits

4. parental leave benefit

5. part-time parental leave benefit

6. part-time support

7. special unemployment assistance

8. child-care subsidy

9. infant allowance

10. bonus based on the mother-child booklet

علاوه بر مزایایی که شرح آنها گذشت، تسهیلات دیگری نیز برای خانواده‌ها وجود دارد. از جمله، در قوانین مالیاتی، تسهیلاتی به سود خانواده‌ها گنجانده شده است. قانون کار در زمینه‌های گوناگون از خانواده و پرورش کودکان حمایت می‌کند. از آن جمله است: حمایت از مادران باردار و پرستار؛ مرخصی بچه‌داری و حق قانونی کار پاره‌وقت؛ حمایت در برابر اخراج؛ و مرخصی برای پرستاری از کودکان و اقوام. مزایای غیرنقدی خانواده‌ها عبارتند از ترابری مجانی برای محصلان و کارآموزان؛ کتابهای درسی مجانی؛ و معاینه مجانی مادران باردار (دفترچه مادر - بچه). مهدکودک و نظائر آن از جمله مسئولیت استانهاست. مدارس دولتی مجانی است. دانشگاهها نیز حق ورودی نمی‌گیرند. به کودکان خانواده‌های کم درآمد کمک تحصیل و بورس دولتی داده می‌شود. خدمات مشاوره روانی و اجتماعی مجانی برای زنان باردار و خانواده‌ها در سراسر اتریش وجود دارد.

۸-۴. حداقل درآمد

نظام تأمین اجتماعی در اتریش عمدتاً بر دو اصل «مشارکت فعال در بازار کار» و «بیمه» استوار است. دریافت مزایای بیمه اجتماعی و بیمه بیکاری، موقوف به پرداخت پیشین حق بیمه برای دوره معین است. مقدار مزایا بستگی به درآمد بیمه‌شده در دوران فعالیت دارد. از این رو، مستمری کسانی که درآمد آنها در دوران فعالیت در مرز حداقل معیشت است، در دوران بازنشستگی، از کارافتادگی و بیکاری، کمتر از حداقل مذکور خواهد بود. بنابراین، برای به حداقل رسانیدن عده کسانی که از چشمه‌های نخستین تور ایمنی می‌افتند و تضمین حداقل معیشت برای آنان، نظام تأمین اجتماعی تمهیدات گوناگونی را پیش‌بینی کرده است. این تمهیدات مبتنی بر «نیاز» و «درآمد» مشمول است. رئوس برنامه‌های تأمین حداقل معیشت، که طبقاً همراه با آزمون استطاعت مالی است، عبارتند از:

- مکمل یکسان‌سازی در بیمه عمومی بازنشستگی برای تضمین حداقل درآمد؛
 - مکمل مزایای مرخصی بچه‌داری (از مزایای خانواده)؛
 - امداد اجتماعی (از وظایف ایالات)؛
 - یارانه خانواده (از کمکهای مربوط به بیکاری)؛
 - یارانه ایالات برای خانواده‌های با کودکان خردسال (از مزایای خانواده)؛
 - معافیت از برخی از پرداختها؛
 - مزایای صندوق اقدامات فوری بیمه‌های اجتماعی.
- با این حال سهم مجموعه‌ی مزایایی که سرشت امدادی دارند (کمک به بیکاران، مکمل یکسان‌سازی،

پرداختهای نقدی امداد اجتماعی و غیره) زیاد نیست. چنانکه بیشتر نیز گفتیم، تنها چهار درصد مزایای اجتماعی اتریش همراه با آزمون استطاعت مالی است. از مزایای نوع اخیر دو سوم به صورت مکمل یکسانسازی مستمری بازنشستگی و کمک به بیکاران، هزینه می شود و یک سوم به صورت امداد اجتماعی. مکمل یکسانسازی به بازنشسته‌های پرداخت می شود که درآمد او و همسرش کمتر از نرخ مرجع یکسانسازی است. در سال ۱۹۹۸ نرخ مرجع ۸,۰۰۰ شیلینگ برای مجرد و ۱۱,۴۰۰ شیلینگ برای متأهل بود. برای بازنشسته مجرد، نرخ مرجع نصف میانه دستمزد کنونی است. به ازای هر فرزند غیرشاغل نرخ مرجع ۸۵۰ شیلینگ افزایش می یابد.

۹-۴. خدمات اجتماعی

هر چند در اتریش نسبت خدمات اجتماعی زیاد نیست، اما اهمیت زیادی دارد. این خدمات بیشتر در زمینه مراقبت از کودکان و نگهداری آنان است. سازمانهایی نیز مشاوره و مراقبت از گروههای پریشانحال، مانند ازکارافتادگان، عقب ماندگان ذهنی، معتادان، محکومین سابق دادگاهها، مهاجران، بیکاران، خانواده‌های بحران زده، و زنان را بر عهده دارند. خدمات اجتماعی بیشتر مسئولیت و حکومت‌های محلی است. در نتیجه، تفاوت‌های زیادی میان مناطق به چشم می خورد.

خدمات اجتماعی توسط مؤسسات، باشگاهها و انجمن‌ها (سازمانهای غیرانتفاعی) و گروههای خصوصی ارائه می شود.